

Wychodzi
dwa razy
na tydzień

KORRESPONDENT

przy Gaze-
cie War-
szawskiej.

HANDLOWY, PRZEMYSŁOWY I ROLNICZY.

DNIA 22 Czerwca
4 Lipca

№ 52

ROK 1852

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO

MIKOŁAJA I-go

CESARZA WSZECH ROSSJI, KRÓLA POLSKIEGO

it. d., it. d., it. d.

Rada Administracyjna Królestwa.

Na przedstawienie Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu pod dniem 14/26 maja r. b. Nr. 23,732 uczynione, Rada Administracyjna postanowiła i stanowi:

Art. 1. Udzielona Starozakonnym przez postanowienie Rady Administracyjnej, z dnia 2/15 kwietnia 1851 r. wolność trudnienia się zarobkami propinacijnymi do dnia 19/30 czerwca r. b. przedłuża się im na rok następny 1852, to jest, od dnia 19 czerwca (1 lipca) 1852 r. do dnia 19/30 czerwca 1853 r. pod warunkami, obowiązkami i przepisami karnymi, Postanowieniem z dnia 25 maja (6 czerwca) 1848 r. wskazanymi.

Art. 2. Do przepisów karnych, postanowieniem z roku 1848 objętych, dodaje się i ten, że Wójci Gmin, za pozwolenie Starozakonnemu trudnienia się dzierżawą, administracją lub zastawą dóbr Ziemskich prywatnych, dziesięć lub więcej dymów liczących, bez poprzedniego wykupna konsensu, w art. 6 ustępie 1szym powołanego Postanowienia z d. 25 maja (6 czerwca) 1848 r. wymaganego, pociągani będą do kary pieniężnej nie wyższej od połowy, a nie niższej od jednej dwunastej części opłaty konsensowej, jaka od popełniającego kontrawencję konsensowa w obrębnie ich gminy starozakonnego dzierżawcy, administratora lub zastawnika, stosownie do powyższego artykułu przypadnie.

Art. 3. Wykonanie niniejszego Postanowienia, Radą Administracyjną Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu poleca.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 23 maja (4 czerwca) 1852 r.

Namiestnik, Jenerał-Feldmarszałek (podpis.) *Książę Warszawski.*

Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu, Tajny Rada, Senator, (podpis.) *Morawski.*

Sekretarz Stanu, Rzeczywisty Rada Stanu (podpisano) *T. Le Brun.*

O KULTURZE LEŚNEJ.

(Ciąg dalszy)

Jakie gatunki drzew do uprawy wybierać należy.

Na trafne rozwiązanie tego pytania wpływają następujące okoliczności:

1. Rodzaj gruntu i klimat.—Wypierający gatunek drzew musi być wybrany, nie wypierany. (*)
2. Wielkość spodziewanego dochodu.
3. Potrzeby okolicy i łatwość odbytu.
4. Koszta uprawy.
5. Niebezpieczeństwa na które jaki gatunek drzew najbardziej jest wystawiony.
6. Służebności.

O zbieraniu i przechowywaniu nasion leśnych.

Kupno nasion leśnych u obcych handlarzy jest zawsze niepewne i kosztowne. Przy zbieraniu tychże uważać należy, a) na dojrzałość nasienia, b) na właściwy czas do zbierania, c) na sposób zbierania, d) na sposób przysposobienia po zebraniu, e) na przechowanie aż do czasu wysiewu, f) na wybór drzew z których nasienie zbierane być ma; i tak z drzew karłowatych i chorobliwych, jakkolwiek te najrychlej nasienie wydają, nasienie zbierać jest rzeczą niepewną.

Żołędź dojrzewa w październiku. Ponieważ najpierw dojrzewająca jest robaczka, a na ostatku do dojrzałości dochodząca niedorodna, zbierać trzeba gdy opadanie jest najobfitsze. Zbieranie wykonywać trzeba w suchej porze. Zebraną żołędź usypuje się cienko na miejscu przewiewnym i często przerabia, bo się bardzo łatwo zagrzewa i psuje, za to mróz nie wiele jej szkodzi. Przechowanie przez zimę zawsze jest trudne. Najlepiej wykopać posłuszne rowy, wyłożyć deskami i napełnić żołędzią przekładaną warstwami suchego piasku. W wodzie zatopiona także nie źle się przechowuje.

Bukiew dojrzewa także w październiku i zbiera się tak jak żołędź. Można ją z drzew otrącać tykami, czego przy zbieraniu żołędzi trzeba się wystrzegać. Przechowanie przez zimę jest równie trudne jak żołędzi—w wodę zatapiać jej nie można. Najlepiej wysiać bukiw zaraz w jesieni, bo przez zimę nasienie za nadto wysycha, na wiosnę wysiew późno wschodzi, a młode roślinki nie mają czasu nabrać przed zimą substancji drzewnej i cierpią od mrozu.

Żołędź i bukiw najpóźniej następnej wiosny wysiać trzeba.

Nasienie grabu dojrzewa w październiku i listopadzie. Na podłożone płachty, obija się je z drzew tykami podczas ciszy, ma bowiem skrzydła, i lubo dosyć ciężkie ulatuje z silniejszym powiewem wiatru. Skrzydła później obciera się w rękach aby siew ułatwić. Nasienie grabu prędko traci siłę kiełkowania, i długo leży w ziemi przed zejściem; najlepiej jest wysiać je zaraz w jesieni, bo od myszy mniej jest poszukiwane niż bukiw.

Nasienie brzozy dojrzewa w sierpniu, w górach i zimnych okolicach często dopiero w październiku. Zbieranie jest trudne bo po dojrzewaniu zaraz oblatuje. Najlepiej gałązki krótko przed dojrzewaniem poobryzać, na których nasienie później zupełnie dojrzeje. Nie daje się długo przechować.

(*) Nie zawsze postępować można zgodnie z tą zasadą, np. w wielu wysokopiennych sosnowych lasach uporeczywie rzuca się brzezina, której w przyjętym sposobie gospodarowania wysokopiennego nie można dać pierwszeństwa nad sośnią.

Nasienie olszy dojrzewa w listopadzie i opada w grudniu. Zbiera się zwykle na wiosnę, wylawiając je z wody. Najlepiej zaraz je wysiać, bo jeden tylko dzień po zebraniu zostawione w worku zepsuje się. W wodzie długo da się przechować.

Nasienie wierzby i topoli rzadko bywa zbierane. Nasienie topolowe dojrzewa w maju, wierzbowe w czerwcu. Bacie obmyka się rękami, i znosi do ciepłej izby gdzie się otwierają. Biczowaniem oddala się okrywający je puch.

Nasienie wiązu dojrzewa w maju i czerwcu; z gałązek obmyka się je rękami. Ponieważ długo nie da się przechować, trzeba je zaraz wysiać; wschodzi bardzo prędko a rośliny przed nadejściem zimy dochodzą do wysokości 6 do 8 cali.

Nasienie lipy dojrzewa w październiku. Nasienie lipy latowej opada w jesieni, na lipie zimowej zostaje przez zimę na drzewie. Daje się dobrze przechowywać.

Nasienie klonu dojrzewa w czerwcu i lipcu. Opada z drzewa i z łatwością da się zbierać. Najlepiej zaraz je wysiać.

Nasienie jesionu dojrzewa w październiku i grudniu. Postępuje się później z niemi jak z nasieniem grabu.

Nasienie sosny. Sosna kwitnie w maju, a nasienie dojrzewa 18 miesięcy później to jest w październiku, i spada następnej wiosny. Szyski sosnowe najlepiej zbierać od grudnia do końca marca; wcześniej zbierane z trudnością, a w niepogodnej porze, lub na wilgotnym gruncie wcale się nieotwierają i nasienia nie wysypują. Najdogodniej zbierać nasienie z sosien w porębie wyciętych, na których często szyski trojakiemu gatunku, to jest różnego stopnia dojrzałości napotykamy. Szyski które nasienie zawierają, mają pozór szklany, i wyglądają jak by zakitowane. Nasienie z szyszek dobywa się albo na słońcu, albo nad ogniem w umyślnie na ten cel urządzonych suszarniach, przyczem gorąco nie powinno przenosić 40° R. Wydobyte nasienie pozbawia się skrzydeł, sypiąc je na kupę, nakrapiając wodą, i mocno przerabiając grabiami, potem wieje się je szufłą na klepisku, i usypuje w płaskie kupy 12 cali grube. Nasienie z skrzydłami siać można tylko podczas ciszy. Nasienie czyste zachowuje siłę kiełkowania przez 4 do 5 lat; w szyskach zostawione, ledwie rok jeden da się zdrowo przechować. Korzec szyszek sosnowych daje 2 funty czystego nasienia bez skrzydeł.

Nasienie świerkowe dojrzewa w końcu października i na początku listopada tej samej jesieni. Szyski, które są większe i więcej zawierają nasienia niż sosnowe, zbiera się następnej wiosny, w ten sam sposób jak szyski sosnowe. Również dobywa się nasienie z szyszek, albowiem tylko czyste nasienie używane bywa do obsiewu. Korzec szyszek daje 4 funty nasienia z skrzydłami, które przez 4 do 5 lat da się przechować, jednak przez ten czas wiele ziarn traci siłę kiełkowania.

Nasienie jodły dojrzewa w końcu września tego samego roku. W październiku szyski zaczynają się otwierać, poczem nasienie wraz z łuskami opada. Na początku października więc trzeba nasienie zbierać. Dobywanie ziarna z szyszek odbywa się z łatwością. Następnej wiosny trzeba nasienie wysiać. Korzec szyszek jodłowych daje 6 funtów dobrego nasienia.

Nasienie modrzewiu dojrzewa w październiku i listopadzie, jednak dla ułatwienia dobywania nasienia z szyszek, które jest bardzo trudne i morolne, szyski zbierane bywają dopiero od stycznia do początku marca. Przy wielkiej zwykle ilości szyszek na drzewie zbieranie szybko się odbywa. Za to dobywanie ziarna z szyszek wiele wymaga pracy i zachodu. W suszarniach nad ogniem łatwo obleją się żywicą, i nasienia wcale nie wypuszczają; najlepiej dobywać nasienie z szyszek na lasach ustawionych w miejscu gdzie słońce najmocniej dogrzewa. Skrapiając szyski wodą, wylatywanie nasienia ułatwia się. Nasienie czyste, da się przechować 3 do 4 lat; korzec szyszek modrzewiowych wydać może 15 funtów czystego nasienia.

(Dalszy ciąg nastąpi).

DOBRE RADY

dla właścicieli dóbr ziemskich mniej zamożnych, w Gubernji Płockiej. skreślone przez Jana Klenarskiego, Agronoma praktycznego w dobrach Nasielskich Pow. Pultuskiego.

Ciąg dalszy.

3. Rzecz o gnoju.

Części gnoju są to ekskrementa zwierzęce i ludzkie, części ze zwierzęcych po spożyciu przez nie różnych żywności, jako nie potrzebne odłączone zostają, te właśnie części do nowego odrodzenia z ziemi innych żywności przyczyniają się, jakich się część tam wraca z kąd wyszła, wieczne koło! w którym się wszystko w przyrodzeniu toczy, w tém tu działaniu jest widoczne: rozkład rzeczy jednej, jest złożeniem drugiej. Solutio unius reproductio alterius. Doświadczenie nauczyło, że świeży odchód zwierzęcy bez przymieszania słomy, lub w braku słomy, ziemi, użyty na polu jest szkodliwy, bo wypala miejscami zboża.

Cheąc przeto do płodozmiennego gospodarstwa pomnożyć nawóz, potrzeba przysposobić sobie wolnym czasem na jesieni, przed stajniami zapas ziemi, najlepiej łąkowej, szlamu, błota z dróg, torfu, darnin albo też ziemi z rowów wyrzucanej, ziemię takową ułożyć w kupy przed stajniami na potrzebę następującą.

1. Urządzić przed stajnią, oborą, owczarnią i chlewami okólnik gnojarnią wkłesłą w ziemię, a w środku studnią ocembrowaną na zbiór gnojówki; dno tegoż okólnika powinno być gliną nawiezioną i równo rozpostarte i ubite tak, jak w stodołach klepiska są ubijane; albo też kamieniami wybrukować, na około tegoż okólnika drzewkami np. akacją, kasztanami, albo wierzby obsadzić, dla wstrzymania zbytęznego upału i skwaru słonecznego.

2. Tak urządzona gnojarnia, służyć będzie na zbiór gnoju przed każdą stajnią; skoro się gnoj z pod bydła ma wyrzucać, potrzeba naprzód na spód dna w okólniku na 6 cali grubo ziemią z kupy przy okólniku ułożonej podesać, na tę ziemię wywozi albo wynosi się z obór gnoj i układa się równo także na 6 cali grubości, ile się tego gnoju wyniesie, tyle też potrzeba znowu ziemią nakryć, i tak długo postępować, aż przez cały okólnik pierwsza warstwa gnoju ziemią na 6 cali nakryta zostanie, następnie układa się druga warstwa gnoju na 6 cali grubości po całym okólniku i podobnie należy go nakryć ziemią na cali 6. Ułożona szychtami gnoj i ziemia do wysokości łokci 3 nad ziemię, przy wolnym przystępie powietrza i jego działaniu, spólnie z ciepłym słonecznym, sprawia fermentację, czyli kiśnienie, którą to masę dwa razy na tydzień z studni zebraną gnojówką polewać należy, bo gnoj suchą ziemią nakryty wywietrzały, a zatem polewanie i mieszanie tej masy gnoju konieczne jest potrzebnem.

3. Gnoj koński jest suchy, gorący i nieco flegmisty; z powodu gorącej swojej natury trawi się szybko; sam potrzebowany ogrzewa zagony, zdatny jest na ciężki zimny gliniasty grunt, albo też do inspektów.

4. Gnoj bydła rogatego ma dużo flegmy, wolniej fermentuje, najlepszym jest; równo działa w swoich skutkach i zdatny na każdy grunt, szczególnie pod zasiew buraków w drugim roku pognoju.

5. Gnoj owczy fermentuje sucho i prędko, jest gorącym, mocniej działa w swoich skutkach a najkorzystniej na gruntach mokrych, zimnych, leniwych i ciężkich, bo je ogrzewa i zamienia w urodzajność.

Burger w swoim dziele twierdzi, że 10 fur gnoju owczego tyle skutkuje, co innego gnoju fur 30.

6. Gnoj świński jest łagodny wodnisty, zwolna fermentujący i mało mający ciepła, nazywa się przeto zimnym, leniwym gnojem, użyty sam w sobie może być na łąki, do ogrodu, a skutecznie działa w szkółce drzew młodych; na polu pod zboże jest szkodliwy, ponieważ je bardzo zachwaszcza.

7. Odchód ludzki jest dzielnym i najsilniejszym, jest gorącym i bardzo ostrym gnojem; dwie taczki gnoju tego zmieszane z 10 ciu taczkami ziemi, przez co utraca odurzający mocny swój zapach, daje

jeżeli do tego doda się nieco wapna, najwytworniejszy gnój na 100 kwadr: pretów roli pod pszenicę, rzepak lub tytuń.

8. Gnój z drobiu jest suchy i mocny w swoich skutkach, gdyż z natury jest gorący i ostry, nie powinien być w wielkiej ilości na rośliny użyty.

9. Gnój z ziemi, szlamu z wody wydobyty, powinien przez całą zimę leżeć w małych kupkach na pole zwieziony; bardzo skutkuje na lekkiej ziemi i na łąkach roztrzęsiony.

10. Błoto z rynku, ulic i dróg zbierane, mieści w sobie wiele części gnojnych, i przeto do nakrycia gnoju zwierzęcego na okólnikach, gnojarni wielki wywiera skutek.

11. Gruz z starych zabudowań do nakrycia gnoju zwierzęcego jest także bardzo skuteczny, lecz go należy oblewać gnojówką dla zmacerowania się.

12. Pył słodowy, zawarte ma w sobie niejaki flegmiste i cukrowe cząstki, dla tego rozsiany po zielonej oziminy zamierzwia nader pola, przyczyniając się do szybkiego ich wzrostu.

13. Kwas garbarski, jest to wylugowana kóra dębowa, zmieszana z wapnem, popiołem, albo końskim gnojem i rozsiany na łąkach bardzo skutecznie działa.

14. Sadze są jedne z najmocniejszych środków do zamierzwania; składają się z kwasu węglanego, olejnego i siarczanego; rozwięzują się z łatwością i działają gwałtownie, rozrzucone po zielonych zasiewach i po koniczynie wydają wielkie skutki na wzrost.

15. Torf da się w dobry gnój zamienić, bo składa się z zgniłych i na węgiel spalonych roślin i korzonków drzew; zawiera w sobie ziemię olejną, słoń i roślinną, tylko że jest kwaśnym, co w ten sposób najlepiej z niego wydobyć można: Torf tłucze się na proch, układa się na kupę do dwóch łokci wysokości, obkłada się gnojem z obór; wilgoć gnoju wchodzi w torf, odejmuje mu jego kwas; dla tego należy go często oblewać gnojówką. A kto posiada owczarnią, używa się torf po wywiezieniu gnoju do wystania owczarni; tutaj najlepiej zamienia się torf w najlepszy gnój, bo nie już sam z siebie użyźnia pole, ale nadto wraz z uryną owczą pochłania amoniak, przez co z jednej strony oczyszcza się powietrze w owczarni, z drugiej zaś zachowuje w nim amoniak, który tak wiele dostarcza roślinom pokarmu—tak jak u owiec, można go użyć na pościółkę w oborze pod bydło. Oprócz ziemi lub torfu, można także na pościółkę pod bydło i owce użyć leśnych przedmiotów, to jest: mech, liście, igły sosnowe, szyski, przegnite trociny i wiory z drzew.

16. Popiół z drzewa z pieców, popiół mydlarski wylugowany, popiół torfowy: wszelkie te popioły działają skutecznie na gruntach zimno-gliniastych, z których kwas w siebie ściągają, jest on po polach i łąkach omszałych i kwaśnych nader mocny; pola robi wolniejszemi, ma on w sobie sól alkaliczną, przeto na kwaśnych gruntach daje się czuć jego skutek przez lat 10; osobliwie skutkuje na polach koniczyną, wyką i grochem obsianych.

17. Odchody zwierzęce, ścierwa, kości, róg i sierść są dobrym gnojem. Części te powinny gnić w dołach obsypane wapnem i ziemią odkryte; po na gnicu przymieszuje się do tej masy dziesięć razy tyle ziemi, a skutek takowego gnoju jest nadzwyczajny.

18. Kompostem, nazywa się każda mieszanina ziemi, z innymi cząstkami zawierającami połączona; np. 27 części ziemi i 3 części wapna zmieszane, oblewane pomyjami lub gnojówką, dają dobry kompost. Zresztą wszystkie odchody w gospodarstwie z ziemią zmieszane są dzielnym kompostem—w końcu na okólniku gnojarni pomieszany gnój bydłocy z ziemią, warstwami ułożony, gnojówką polewany i często miészany, namnoży drugie tyle gnoju.

Ważny ten punkt, zdolnym jest do podźwignięcia znacznie gospodarstwa płodozmiennego, a jaki to da popęd całemu gospodarstwu, każdy sobie wystawić może.

Nie mówię izby i nadal ciągle tym sposobem gnój pomnażać, bynajmniej; jest to tylko pierwszy krok w przechodzie z trzech polowego do płodozmiennego gospodarstwa, dla podniesienia żywności ziemi; po zaprowadzeniu płodozmiannu, starać się potrzeba uprawiać jak można najwięcej roślin pastewnych.

(D. e. n.)

O O W C A C H.

przez Teofila Łętowskiego.

(z Roczn. Tow. Rol. Gosp. Krakow.)

1.

Czy owce grubo-wełniste w wielkiej gromadzie hodowane, mogą przynieść gospodarzom też same korzyści, co owce hodowane w małej ilości?

W naturze rzeczy leży, że człowiek im mniej czego posiada, tym baczniej i skrzętniej zwykł to pielęgnować, a tym samym pewniejsze korzyści sobie zapewniać; nie idzie zatem wszakże, aby tę prawdę do chowu owiec stosować. Moźniejszy gospodarz, przy odpowiedniej obszerności gruntu, małe hodując ich stadka, traci spodziewane korzyści na administrację, któraby go również tyle przy większej massie kosztowała. Chów owiec grubo-wełnistych w większej ilości w miejscach, gdzie utrzymywanie owiec szlachetnych byłoby niebezpiecznym, jest bardzo korzystnym, a w dzisiejszych ciężkich dla rolnika czasach do zalecenia godnym. Nie przesądając bowiem korzyści z owiec poprawnych, gdzie takowe hodować się dadzą, nierównie pewniejsze upatrą zyski w gospodarstwie owiec grubo-wełnistych: tych bowiem produkta, jako to: wełna, mleko na sery przerobione, mięso przy wytrzymalszym ich zdrowiu i prostszym pielęgnowaniu, pewniejsze rolnikowi zalecają korzyści. Przy mniej bowiem wykwintej paszy, byle starannie i do syta karmione, zapewniają gospodarzowi, naprzód, przychówek, powtórę obfitą wełnę, która na wyroby grubsze, jako: koce, derki, sukna dla włóścian górskich i tym podobne, pewny nietylko w kraju, ale i za granicą, szczególnie do Szlaska i Morawii, znajduje pokup; po trzecie, mleko na sery wyrabiane, zawsze dość płaćcane; po czwarte, opas na rzeź szczególniejszą konsumcją w Ołomuńcu znajdujący; na ostatek nawóz koszarowy, mianowicie na teraz przy zniszczonej pańszczyźnie, odległych miejscach bardzo korzystnie praktykowany; czego w ostatnich trzech pozycjach z owiec cienkich mieć nie można: a lubo hodowane w małej ilości, też same noszą korzyści, nie odpłaćcają jednak należycie pracy i zachodu gospodarza, którego pilne oko, równie większą jak mniejszą ilość przy skrzętnym a umiejętnym obejściu, z równą korzyścią dosięże.

2.

Jakie są gatunki grubo-wełnistych owiec w naszym kraju i jakie ich korzyści?

Chociaż u nas więcej gatunków owiec grubo-wełnistych się znajduje, a najwięcej pokrzyżowanej rasy, czysto atoli górskie owce, szczególnie zalecam pochodzenia z Samborskiego i Stryjskiego cyrkułów, które wytrwałością, zdrowiem i wzrostem celują, a tym samym korzyści i pewny pokup zapewniają.

3.

W jakiej ilości owce te produkta swe wydają?

Zbytecznym jest dowodzenie, że od obfitej, żyźnej a zdrowej paszy, rentowanie się owcy gospodarzowi najwięcej zależy. Myliłby się ten mocno, kto by sądził, że owca ordynaryjna byle czem pożywić się może, i że pospolite pastwisko dla niej wystarczy; do otrzymania bowiem produktów żądanych, dbałość o wybór paszy, nie tak już delikatnej ale żyźnej i obfitej, mieć koniecznie należy. Staranie więc o poprawę pastwisk, obfitą, zdrową, choć jak już powiedziałem nie tak wyszukaną karmę, przyniesie spodziewane korzyści; a chociaż im grubsze owce, tym mocniejszej są natury, i do wytrzymywania zimna, gorąca, mokrego powietrza i traw zdrowiu szkodzących, więcej nierównie są podatne, niż owce szlachetne, należy im przecież cała pieczołowitość gospodarza; inaczej spuszczenie ich na opiekę natury, nie koniecznie korzystnymby było rolnikowi.

Dobrze utrzymana owca gruba, na dwie strzyże, da 3 funty wełny, przyniesie 60 k. sr. od doju, i wyda zdrowe jagnię, a wypasiona na rzeź, wróci albo przyniesie kwotę przy kupnie jej wylóżoną; owce bowiem takie lepiej daleko się wypasają, dają mięso smaczniejsze, a za tym pokupniejsze, więcej łożu i lepiej są na rzeź płacone, niż owce cienkie.

(Dok. nastąpi.)

